

Vabariigi Valitsuse määruse
„Vabariigi Valitsuse 20. detsembri 2013. a määruse nr 184
„Peipsiveere looduskaitseala kaitse-eeskiri” muutmise” eelnõu

SELETUSKIRI

1. Sissejuhatus

Looduskaitseseaduse § 10 lõike 1 alusel on Vabariigi Valitsusel õigus võtta ala kaitse alla, kehtestada ala kaitsekord ja vajaduse korral kaitsekorda muuta. Eelnõukohase määrusega muudetakse Peipsiveere looduskaitseala (edaspidi *kaitseala*) kaitsekorda.

Tartu maakonnas Kastre vallas Ahunapalu, Kastre, Kõnnu, Lääniste, Terikeste ja Võõpste külas, Luunja vallas Kavastu ja Pajukurmu külas, Peipsiääre vallas Kargaja, Praaga, Rehemetsa ja Tähemaa külas, Tartu vallas Piiri, Saare ja Tooni külas ning Põlva maakonnas, Räpina vallas Meerapalu, Parapalu ja Pedaspää külas.

Senise kaitse-eeskirja muutmise toimub kooskõlas looduskaitseseaduse § 13 lõikega 1. Muutmise eesmärk on avaliku korra kaitsmiseks ja piirihalduse ning kodakondsus- ja migratsioonivaldkonna korraldamiseks vajaliku taristu ehitamise võimaldamist Piirisaare sihtkaitsevööndis ning Emajõe suudmeala ja Piirisaare piiranguvööndis. Taristu rajamine toetab Eesti riigi julgeoleku tagamist. Taristu rajamine ilma looduskaitseala läbimata ei ole võimalik. Kaitsealal ei ole võimalik kehtiva kaitsekorra alusel taristu rajamist lubada.

Määruse eelnõu on koostanud Keskkonnaameti looduskaitse planeerimise osakonna spetsialist Maarja Annuk (tel 5394 3549; e-post: maarja.annuk@keskkonnaamet.ee), eelnõu kaitsekorra otstarbekust on kontrollinud Keskkonnaameti kaitse planeerimise büroo juhtivspetsialist Nele Saluveer (tel 5693 9110; e post: Nele.Saluveer@keskkonnaamet.ee). Eelnõu õigusekspertiisi on teinud Keskkonnaameti õigusosakonna jurist xxx (tel xxx; e-post: xxx@keskkonnaamet.ee), Keskkonnaministeeriumi kontaktisik eelnõu ministeeriumite vahelisel kooskõlastamisel ja kinnitamisel on Marika Erikson, (tel 626 2880, marika.erikson@envir.ee), keeleliselt on toimetanud xxx (tel xxx; e-post :xxx).

2. Eelnõu sisu ja muudatuste põhjendused

Määruse § 1 punktiga 1 ajakohastatakse kaitseala asukohta. Pärast 2017.a haldusreformi ei ole enam Meeksi, Mäksa, Piirisaare, Vara valda ja Võnnu.

Meeksi vald liideti Räpina vallaga (osaliselt ka uue Kastre vallaga), Mäksa, Võnnu ja suurema osa Meeksi valla baasil moodustati Kastre vald, Piirisaare vald liideti Tartu vallaga ning Vara vald liideti Peipsiääre vallaga. Peipsiveere looduskaitsealale jääv Aruaia küla osa (osaliselt ka väljaspoole looduskaitseala jääv osa) liideti Võõpste küllaga. Osa Lääniste külast liideti Terikeste küllaga. Osa Kõnnu külast liideti Lääniste küllaga, osa Ahunapalu küllaga ja kuid üle poole jäi endiselt Kõnnu küllaks ning üks osa Meerapalu küllast moodustas iseseisva Pedaspää küla.

Määruse § 1 punktiga 2 viiakse kaitse-eeskiri kooskõlla looduskaitseseaduse § 30 lõikega 2, kus seoses Looduskaitseseaduse ja kinnistusraamatuseaduse muutmise seaduse jõustumisega

01.01.2024 jäeti välja nõue küsida riikliku seire või kaitseala valitseja tellitud teadustööks kaitsealadel liikumispiiranguga alal liikumiseks eraldi luba. Loa taotlemine on ülearune aja ja ressursikulu olukordades, kus selle väljaandmine on enesestmõistetav.

Määruse § 1 punktiga 3 viiakse kaitse-eeskiri kooskõlla looduskaitseseaduse § 14 lõike 1 punktiga 6, kus seoses ehitusseadustiku jõustumisega 01.07.2015 ei kasutata enam väikeehitise mõistet.

Määruse § 1 punktiga 4 viiakse kaitse-eeskiri kooskõlla looduskaitseseaduse § 14 lõike 1 punktiga 9, mis keelab kaitstava loodusobjekti valitseja nõusolekuta rajada uut veekogu, mille pindala on suurem kui viis ruutmeetrit, kui selleks ei ole vaja anda vee erikasutusluba, ehitusluba ega esitada ehitusteatist.

Määruse § 1 punktiga 5 sõnastatakse ümber nii, et Piirisaare sihtkaitsevööndis oleks võimalik ehitiste püstitamine ka riigikaitse tarbeks. Politsei- ja piirivalveamet on küsinud Keskkonnaametilt arvamust andmesidekaabli Peipsi- ja Lämmijärve paigaldamise osas. Planeeritava andmesidekaabli trass läbib Piirisaare sihtkaitsevööndit ning Emajõe suudmeala ja Piirisaare piiranguvööndit. Andmesidetrassi ei ole võimalik paigaldada ilma looduskaitseala läbimata. Kuna andmesidetrass on vajalik avaliku korra kaitsmiseks ja piirihalduse ning kodakondsus- ja migratsioonivaldkonna korraldamiseks, toetades omakorda ka Eesti riigi julgeolekut on selle paigaldamine riikliku tähtsusega. Kehtiva sõnastuse järgi on Piirisaare sihtkaitsevööndis ehitiste püstitamine lubatud üksnes kaitseala tarbeks. Uue sõnastusega „Sihtkaitsevööndis on kaitseala valitseja nõusolekul lubatud tee, tehnovõrgurajatise või tootmisotstarbeta ehitise püstitamine kaitsealal paikneva kinnistu või kaitseala tarbeks, välja arvatud ujuvehitised veekogudel, mis on lubatud vaid kaitseala tarbeks ja Piirisaare sihtkaitsevööndis, kus ehitiste püstitamine on lubatud vaid kaitseala või riigikaitse tarbeks.” luuakse võimalus andmesidekaabli Piirisaare sihtkaitsevööndisse paigaldamise kaalumiseks. Võimalused sidekaabli ja teiste sarnaste ehitiste paigaldamiseks nii, et sellega ei kahjustata kaitseala kaitse-eesmärke, on Piirisaare sihtkaitsevööndis olemas.

Määruse § 1 punktiga 6 täiendatakse piiranguvööndite nimekirja, kus kaitseala valitseja nõusolekul on lubatud tootmisotstarbeta ehitise ja ajutise ehitiste püstitamine, Emajõe suudmeala piiranguvööndiga. Emajõe suudmeala piiranguvööndis tootmisotstarbeta ehitiste püstitamise lubamisega on võimalik lubada eelmises lõigus mainitud andmesidekaablit ja teisi sarnaseid ehitisi, mis on üleriigilise tähtsusega, vajalikud Piirisaarel asuvatel katastriüksuste (mis ei jää kaitseala territooriumile) sihtotstarbeliseks kasutamiseks või mis on vajalikud kaitseala tarbeks. Kaalutusotsuste tegemisel tuleb arvestada kaitseala kaitse-eesmärkidega ning valida asukoht ja tehnoloogia, mis ei kahjusta kaitseala kaitse-eesmärke.

3. Menetluse kirjeldus

Kaitseala kaitse-eeskirja avalik väljapanek toimus XXX 2025. a Keskkonnaameti Tartu kontoris XXX Vallavalitsuses. Teated kaitse-eeskirja avaliku väljapaneku ja avaliku arutelu kohta ilmusid XXX üleriigilise levikuga ajalehes XXX ja XXX kohalikus ajalehes XXX. Väljaandes Ametlikud Teadaanded ilmus kaitse-eeskirja eelnõu avalikustamise teade XXX.

Looduskaitseseaduse §-s 9 sätestatud kaitse alla võtmise menetluse käigus saadeti XXX Vallavalitsusele teade kaitse-eeskirja eelnõu avalikustamise kohta koos ettepanekuga korralda see ilma avaliku aruteluta

4. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõu koostamisel on arvestatud järgmiste EL õigusaktidega:

1. nõukogu direktiiv nr 92/43/EMÜ looduslike elupaikade ning loodusliku taime- ja loomastiku kaitsest (EÜT L 206, 22.07.1992, lk 7–50);
2. Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv nr 2009/147/EÜ loodusliku linnustiku kaitse kohta (ELT L 20, 26.1.2010, lk 7–25).

Vastavalt Vabariigi Valitsuse 5. augusti 2004. a korralduse nr 615 „Euroopa Komisjonile esitatav Natura 2000 võrgustiku alade nimekirj” lisa 1 punkti 1 alapunktile 3 on Natura 2000 võrgustiku linnualaks esitatud Emajõe suudmeala ja Piirisaare linnuala ning lisa 1 punkti 2 alapunktile 29 on Natura 2000 võrgustiku looduslaks esitatud Emajõe-Suursoo loodusala. Vabariigi Valitsuse 27. veebruari 2015. a korraldusega nr 101 muudeti Euroopa Komisjonile esitatud Natura 2000 võrgustiku alade nimekirja: „Emajõe suudmeala ja Piirissaare linnuala” asendati nimega „Peipsiveere linnuala” ning „Emajõe-Suursoo loodusala” nimega „Peipsiveere loodusala”. Peipsiveere linnuala ja Peipsiveere loodusala. Hõlmavad täielikult Peipsiveere looduskaitseala.

Nõukogu direktiivi nr 92/43/EMÜ ehk loodusdirektiivi artikli 2 lõike 1 kohaselt on nimetatud direktiivi eesmärk looduslike elupaikade ning loodusliku loomastiku ja taime- ja loomastiku kaitsmisega kaasa aidata bioloogilise mitmekesisuse säilimisele EL liikmesriikide territooriumil. Loodusdirektiivi artikli 3 lõigete 1 ja 2 kohaselt loodi Euroopa ökoloogiline võrgustik Natura 2000, mille loomise annab oma panuse iga liikmesriik võrdeliselt sellega, millisel määral leidub tema territooriumil loodusdirektiivis nimetatud looduslikke elupaigatüüpe ja liikide elupaiku.

Peipsiveere loodusala (loetelus nimega Emajõe-Suursoo) on Natura 2000 võrgustiku alaks kinnitatud Euroopa Komisjoni 12. novembri 2007. a otsusega nr 2008/24/EÜ, millega võeti vastavalt EÜ Nõukogu direktiivile nr 92/43/EMÜ vastu boreaalses biogeograafilises piirkonnas asuvate ühenduse tähtsusega alade esimene ajakohastatud loetelu (teatavaks tehtud numbri K(2007) 5402 all, ELT L 012, 15.01.2008, lk 118–382). Viimati ajakohastati boreaalse biogeograafilise piirkonna looduslaks nimekirja Euroopa Komisjoni 7. veebruari 2025. a rakendusotsusega (EL) 2025/238, millega võeti vastu boreaalses biogeograafilises piirkonnas asuvate ühenduse tähtsusega alade loetelu kaheksateistkümnend uue versioon (teatavaks tehtud numbri C(2025) 738 all, ELT L 2025/238, 17.2.2025)

Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi nr 2009/147/EÜ ehk linnudirektiivi artikli 1 kohaselt käsitleb nimetatud direktiiv kõikide looduslikult esinevate linnuliikide, kaasa arvatud nende munade, pesade ja elupaikade kaitset EL liikmesriikides. See hõlmab nende liikide kaitset, hoidmist ja kontrolli ning kasutamist. Linnudirektiivi artiklite 2 ja 3 kohaselt rakendavad liikmesriigid vajalikke meetmeid, sealhulgas kaitsealade loomine, eelnimetatud linnuliikide arvukuse hoidmiseks tasemel, mis vastab eelkõige ökoloogilistele, teaduslikele ja kultuurilistele nõuetele, arvestades samal ajal majanduslike ja puhkeaja veetmisega seotud vajadusi. Peipsiveere looduskaitsealal on oluliseks eesmärgiks mitme linnudirektiivi I lisas nimetatud linnuliigi kaitse.

5. Määruse mõju ja rakendamiseks vajalikud kulutused

Peipsiveere looduskaitseala on juba riikliku kaitse all, mistõttu puudub määruse jõustumisel oluline mõju sotsiaalvaldkonnale, riiklikule julgeolekule, majandusele, regionaalarengule ning riigiasutuste ja kohaliku omavalitsuse korraldusele.

Planeeringud tuleb kooskõlla viia kehtestatud õigusaktidega. Seega mõjutab määruse kehtestamine ka kehtestatud planeeringuid. Meile teadaolevalt vastuolusid kehtivate planeeringutega ei ole, mistõttu oluline mõju selles küsimuses puudub. Eelnõu avalikustamise käigus saadeti kohalikele omavalitsustele ja maaomanikele arvamuse avaldamiseks eelnõu materjalid. Selle käigus ei esitatud vastuväiteid, et määruse jõustumine takistaks kehtivate planeeringute teostamist. Looduskaitseaduse § 9 lõike 71 punktide 3 ja 4 järgi on avalikustamise üks eesmärk saada menetlusosalistelt neile teadaolevaid andmeid, mis on eelnõuga seotud.

Täiendavaid mõjusid määruse muutmise kaasa ei too.

6. Määruse jõustumine

Määrus jõustub kümnendal päeval pärast Riigi Teatajas avaldamist.

7. Vaidlustamine

Määruse üldkorraldusele ehk haldusakti tunnustele vastavat osa on võimalik vaidlustada, esitades halduskohtumenetluse seadustikus sätestatud korras kaebuse halduskohtusse. Määruses on üldkorralduse regulatsioon suunatud asja (kinnistu) avalik-õigusliku seisundi muutmisele, hõlmates eelkõige asja kasutamist ja käsutamist reguleerivaid sätteid. Üldkorralduse tunnustele vastavad määruses need sätted, millest tulenevad kinnisasja omanikule või valdajale õigused ja kohustused, mis on konkreetse kinnisasjaga tihedalt seotud ning puudutavad kinnisasja kasutamist või käsutamist. Halduskohtumenetluse seadustiku § 46 lõike 1 kohaselt võib tühistamiskaebuse esitada 30 päeva jooksul kaebajale haldusakti teatavaks tegemisest arvates ja sama paragrahvi lõike 5 kohaselt kaebuse haldusakti õigusvastasuse kindlakstegemiseks kolme aasta jooksul haldusakti andmisest arvates.

KeÜS kohaselt on ka keskkonnaorganisatsioonidel õigus esitada kaebus kohtusse. Keskkonnaasjades kohtusse pöördumist reguleerib keskkonnaseadustiku üldosa seadus (§-d 30 ja 31), mille kohaselt eeldatakse keskkonnaorganisatsioonide õiguste rikkumist või põhjendatud huvi, kui keskkonnaorganisatsioon vastab teatud kriteeriumidele (§ 31) ja kaebuse ese on seotud keskkonnaorganisatsiooni senise tegevuse või tegevusvaldkonnaga (§ 30 lg 2).

8. Eelnõu kooskõlastamine

Eelnõu kooskõlastatakse teiste ministeeriumidega eelnõude infosüsteemi EIS kaudu.